

4. „Blahoslavení tiší“: Člověk a nenásilí

Úvod: Kdo jsem?

Podle čeho my lidé hodnotíme sami sebe?

Henri Neuwen, 3 oblasti hodnocení (podle toho, jak hodnotím sám sebe; podle toho, jak mne hodnotí druzí; podle toho, co vlastním)

<https://www.youtube.com/watch?v=v8U4V4aaNWk>

Jedno (snad jediné) řešení reality: Cítit se milován (Bohem).

1 Výklad blahoslavenství

„Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví“ (Mt 5,5)

Tiší

Slova „neboť tiší dostanou za dědictví zemi“ se přesně stejném řeckém znění objevují v Ž 37,9, kde slouží jako ospravedlnění postoje, který po těchto tichých žalmista žádá. Žalm tedy přesně ilustruje obsah slova „tiší“ (srov. 37,1-11).

Žalm popisuje jednání a osud spravedlivých a zlovolníků. Prvních jedenáct veršů můžeme rozdělit na dvě části, vv.1-8 a 9-11, oddělené slovem „neboť“. První část obsahuje 14 příkazů, druhá část je odůvodňuje.

Příkazy jsou jednak negativní (zakazují), jednak pozitivní (přikazují).

Příkazy negativní: nevzrušuj se kvůli zlovolníkům; nezávid' těm, kdo jednají podle; nevzrušuj se kvůli tomu, kdo jde úspěšně svou cestou, nad tím, kdo strojí pikle.

Příkazy pozitivní: doufej v Hospodina; konej dobro; v zemi přebývej; zachovávej věrnost; hledej blaho v Hospodinu; svou cestu svěř Hospodinu; ztiš se před Hospodinem; čekej na Hospodina; odlož hněv; zanech rozhořčení; nevzrušuj se.

Pojem „tiší“ tedy obsahuje to, co se nemá dělat vůči zlovolníkům, jeho paralela je „ti, kdo naději vkládají v Hospodina“. Tichý je ten, kdo se v konfrontaci se zlovolníky a jejich úspěchy nenechá vést hněvem, emocemi, averzemi, přičemž je tento postoj ilustrován pozitivními příkazy.

Tyto pozitivní příkazy jsou základem zakazů; „tichost“ je možná jedině v případě silného a celkového nasměrování osobnosti k Bohu. Člověk, který není zakotven v Bohu, není schopen vlastními silami čelit zlovolníkům a nespravedlnosti, a nemůže se přitom proto vyvarovat hněvu a závisti.

„Tichost“ je v NZ jednou z nejdůležitějších vlastností. Je jedním z darů Ducha (Ga 5,23), je potřebná pro uchování jednoty církve (Ef 4,1-6; Ko 3,12), je nutná při napomínání (1K 4,21; 2K 10,1; Ga 5,18-22), je nutná v postoji vůči nekřesťanům (1Pt 3,1-4; 3,14-16), je podstatná pro správné přijetí a uskutečňování Božího slova a dosažení křesťanské moudrosti (Jak 1,19-21; 3,13-18)

Podle Matouše je tichost nejvýznačnější Ježíšovou charakteristikou. V žádném jiném evangeliu totiž Ježíš o sobě neříká „jsem tichý a pokorný srdcem“; nikde jinde takto nehovoří o svých povahových rysech (nota bene, blahoslavenství tichých je rovněž pouze u Matouše; je jediným blahoslavenstvím, které se výslovně odvolává na nějakou vlastnost výslovně zmíněnou Ježíšem).

Důležitá jsou 3 místa:

(1) Mt 11,29-30

Ježíš zde hovoří jako učitel, zvoucí k přijetí a následování jeho učení („učte se ode mne“; „jho“ je metaforou pro souhrn pokynů ohledně správného způsobu života, srov. Sk 15,10), které je cestou ke spokojenému životu. Ježíš je učitel „tichého“ a „pokorného srdce“, což kvalifikuje i jeho učení. Vztah učitel – žák je z Ježíšovy strany tichý a pokorný, na rozdíl od zákoníků a farizejů (Mt 23,2-7). Pro učitele je tedy důležitá jednak správnost učení, ale i vnitřní postoj učitele.

(2) Mt 21,5

Jde o upravenou citaci Zach 9,9, kde Mt vypouští další kvalifikace Ježíše jako krále, aby zdůraznil jeho „tichost“.

(3) Mt 12,18-21

Jde o citaci Iz 42,1-4. I když se zde slovo „tichý“ nevyskytuje, podle jednání této osoby se to dá vyčíst.

Charakteristické znaky tichosti

Slovo „tichý, mírný“ vyjadřuje velice důležitý postoj v chování vůči druhým. Znamená opanování emocí, sklonů a tužeb a plný respekt vůči osobě druhého.

Veliká důležitost mírnosti je představena zejména v Jak 1,19-21 a 3,13-18, kdy ovládnutí vlastních pudů a emocí je základním předpokladem správného a moudrého jednání. Pouze na tomto základě je možné klidně a nerušeně rozpoznávat Boží vůli a chovat se s úctou a láskou ke druhým.

Proto je mírnost základní Ježíšovou vlastností. Je svobodný od impulsů, které zatemňují poznání a vedou k nesprávnému jednání. Je zcela svobodný, klidný, otevřený k poznání a přijímání Boží vůle, a plný lásky pro setkávání se s lidmi.

Mírnost tedy zahrnuje 3 základní roviny vztahů člověka k Bohu (otevřenost k jeho vůli), druhým (laskavost a úcta) a sobě samému (svoboda od emocí).

Jedná se vnitřní dispozici, které není možné dosáhnout pouhým čistě lidským úsilím, ale je založena na synovském vztahu k Otci (srov. Ž 37,3-7; 1Pt 3,15; Mt 11,27-30).

Blahoslavenství o tichých má pouze Matouš, proto je nelze plně pochopit bez specificky Matoušovy presentace Ježíše jako podstatně tichého. Jelikož je Mt 5,5 téměř identické s Ž 37,11; Jak 3,13-18 a 1Pt 3,14-16, vidíme zde, že texty náleží stejné tradici pojetí křesťanského života.

Dostanou zemi za dědictví

To, co se v Matoušově evangeliu „zdědí“ jako odměna, je na jiných místech „život věčný“ (19,29) nebo „království“ (25,34). Z kontextu Mt 19,16-30 je však vidět, že účast na Božím království člověku dává věčný život. Zdá se, že Ježíš nikdy neslibuje pozemská hmotná dobra. Již v Ž 37 nejde o zemi jako takovou, ale o základ a prostor života. V Mt 5,5 se tedy jedná o zemi eschatologickou. Je to zřejmé rovněž ze srovnání s ostatními blahoslavenstvími.

Sloveso „zdědit“ odkazuje na vztah otec-syn. Tuto zemi si nelze koupit, ale může být pouze dána zadarmo otcem jako dědictví.

2 Praktické důsledky

„Život je radostnou spoluúčastí na zázraku bytí“ (Václav Havel).

Spoluúčast na zázraku bytí – spočívání v Bohu.

První blahoslavenství se týkalo naprosté závislosti na Bohu, druhé se týkalo hluboké zranitelnosti člověka ve vztahu k Bohu a lidem. Třetí blahoslavenství tichých se týká aktivního spolužití s druhými. Je však postojem spíše pasivním, vyjadřuje spíš to, co se nedělá, než co se dělá. Je základním postojem, který má ovlivňovat veškeré naše jednání k druhým. Hněv a další emoce namířené proti bližnímu jsou často vyvolávány pocitem, že jsem v nevýhodě, že jsem ohrožován jak ve svém životě, tak v uznání vlastní osoby, tak ve vlastní identitě.

Člověk může v tom případě zůstat tichým a mírným, svobodným od negativních emocí a strachů, protože stojí na pevném základě, který je dán Otcovým rozhodnutím. To je vyjádřeno slovem „země“, která symbolizuje život. Ježíš, např. v horském kázání, velice často opakuje slova „váš Otec“ (viz také 5,9: „budou nazváni Božími dětmi“).

I „nevěřící“ může být zakotven v tom, co nepojmenovává.... (jako VH).